

LAUDATIO Sr. JOAQUIM M. PUYAL ORTIGA, per Jordi Farré Coma

Eufòria feliç

Rector Magnífic de la Universitat Rovira i Virgili, Sr. Francesc Xavier Grau Vidal; Il·lustríssim Sr. Joaquim M. Puyal Ortiga; Sr. Àngel Cunillera, President del Consell Social; Sr. Antoni González Senmartí, secretari general de la URV; Sr. John Style, Degà de la Facultat de Lletres, col·legues del Departament de Filologia Catalana, autoritats polítiques i acadèmiques, amics i amigues d'en Puyal, ciutadanes i ciutadans de Catalunya, ja som aquí...

M'enorgulleix pronunciar l'elogi del candidat a obtenir el grau de Doctor Honoris Causa per la nostra universitat, el comunicador Joaquim Maria Puyal i Ortiga. Gràcies rector, gràcies col·legues del Departament d'Estudis de Comunicació, gràcies Dr. Bernat López per conferir-me aquest honor.

Si m'ho permeten començo compromès amb alguns meus retalls biogràfics que s'associen amb la figura del Sr. Joaquim M. Puyal. Dels setanta, amb ulls de nen, el record íntim de com ma mare lloava la saviesa del Dr. Puigvert que havia explicat a *Vostè pregunta* tota una filosofia de vida on dormir poc, treballar molt i donar-se als altres era la millor de les receptes per a ser feliç. Dels vuitanta, els plors d'un vell mariner calafellenc que tenia un fill cec, blau-granes fins a la molsa, quan em relatava la joia que li va produir el moment en què tots dos, pare i fill, van poder saludar de fit a fit en Puyal, aquell *nano*, senzill de veritat. Dels noranta, entre els estudiosos de la comunicació a la universitat, muts d'admiració, vers algú amb una capacitat innata de comunicar, quan *La vida en un Xip* era al cim de la glòria. Del S. XXI, els meus pares i els meus fills orgullosos per la dimensió pública de qui s'ocupa de tot i per a tots, comunica com ningú ho fa i, al damunt, és un dels nostres. Una persona íntegra de cap a peus que no parla malament d'altri, apel·lant-nos des de la distinció i l'excel·lència. Si no parlés català com ho fa semblaria encaixar molt millor en la més prestigiada tradició de la comunicació anglosaxona o francesa. Pertot, des del compromís personal més sincer, gràcies Quim Puyal, ara ja em puc ben morir! No s'amoïnin, el meu estat és d'una molt saludable eufòria feliç continguda.

El Departament d'Estudis de Comunicació a qui represento celebrem col·lectivament aquesta *laudatio*, festa grossa, epifania de la comunicació. Des d'avui i públicament vostè Dr. Puyal en sou el nostre membre més il·lustre. Us hi convidem a participar

sempre que així ho desitgeu, n'estarem cofois d'abraçar-vos-hi. La vostra trajectòria professional ha estat protagonista en la construcció de l'espai català de comunicació essent-ne factor clau d'enriquiment, tant en els seus moments més cèlebres com en la pròpia configuració de la nostra identitat col·lectiva. En una nació sense estat minoritzada i en un espai comunicatiu assetjat, la vostra excel·lència lingüística, la vostra creativitat en els llenguatges i la vostra capacitat d'innovació de formats en els mitjans de comunicació pública han estat factors de dinamització de la indústria audiovisual però fonamentalment han esdevingut models d'honestedat i credibilitat, una injecció d'exigència.

En motiu del trentè aniversari de les transmissions de futbol en català, ara ja a la vora dels trenta-quatre, manllevant les paraules de Joan Martí Castell, president de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, i primer rector de la Universitat Rovira i Virgili, Joaquim Maria Puyal ha establert amb naturalitat, conscientment i magistralment el llenguatge del futbol en el català; la naturalitat, la consciència i el mestratge impliquen, però, rigor, molt de rigor, i segurament moments de tensió profunda. Puyal hi ha aplicat tot això, amb un estil que ha estat sortosament imitat, però que té característiques irrepetibles... Molt d'estudi, sempre colze a colze, Sr. Jordi Mir mereixeu el nostre màxim reconeixement.

En Puyal, traient-se mèrits, ho explica afirmant que es va limitar a recuperar un vocabulari ja existent feia cinquanta anys en el nostre país quan va gosar imaginar-se les transmissions de Futbol en Català l'any 1976. Tanmateix, la transcendència de normalitzar la llengua catalana en el món del futbol en un país ennegrit per quaranta anys de genocidi cultural no té parangó possible i el temps no fa més que magnificar aquesta fita. La cultura de masses democràtica i universalista fou clau per a Catalunya en uns moments difícils de transició política on tot estava per fer i tot era possible, mercès però, a creadors singulars com Espriu en la literatura, Raimon en la música o Puyal en les ones esportives. Les narracions futbolístiques insolents i llengudes per antonomàsia, esdevenen una festa de l'educació mercès a les narracions mítiques de Futbol a Catalunya Ràdio, *parlem?* Sense escapolir-me de l'escomesa, la tasca filològica i normalitzadora de les preuades propostes radiofòniques i televisives del geni creador Puyal, mereixen un *tastet* tant de llurs invencions com experimentacions: ja sia amb la llengua tot creant un univers propi (ziga-zaga, parany lingüístic, inadmissible,

orsai, traveta, refús, bimba, gardela, mistos, ciri, no es pot matar tot el que és gras, jugadors destralers, matussers, pispar la cartera, cacau, vatua l'olla, en Puyal!: “més i més i més i més i més i encara més i més i més”); ja sia amb la hibridació dels llenguatges i els personatges, quan la parla és espectacle, com en *La Vida en un Xip* tot introduint un tema social de debat a partir d'una ficció realista, *La Granja*, precedent indiscutible de les telenovel·les de producció pròpia de la Televisió de Catalunya; ja sia teixint un discurs singular a *la Puyal*, ara expositiu, adés descriptiu, ara narratiu adés argumentatiu, però sempre primmirat, proper i distingit, ètic i estètic, concret i abstracte.

Mestre Puyal. Aquest epítet substantiu, concedit unànimement per aquells amb els qui ha treballat i pel conjunt dels professionals de la informació, esdevé particularment remarcable. Fa just cent anys, Max Weber, un dels clàssics de la sociologia, reivindicava la responsabilitat intel·lectual del periodista que, com la resta de demagogs, pertany a una espècie de casta pària que la societat jutja sempre d'acord amb el comportament dels membres moralment pitjors. Nogensmenys, el sentit de la responsabilitat del periodista honrat no cedeix al de qualsevol altre intel·lectual. La vostra trajectòria professional i personal, mestre de periodistes, s'enalteix encara més en un món incert i complex. Vós heu estat capaç de no perdre el nord tot brindant-nos seguretat ontològica a doll. En la vostra diagnosi, l'ofici del periodista és un ofici amenaçat per la tenalla d'interessos dels poderosos però el màxim damnificat és el receptor que, al cap i a la fi, és a qui sempre heu defensat. A l'entorn de la comunicació ens hi juguem molt, àdhuc els principis democràtics, tal i com la Dra. Mònica Terribas ho abrandava, des d'aquest mateix faristol, en la lliçó inaugural del present curs acadèmic. Mestre Puyal, vostè heu estat penyora de la coherència i el compromís, en la teoria i la pràctica, en el discurs i en els fets i sobretot en les paraules, tot a l'entorn de la comunicació i amb els drets dels receptors com a principi constituent.

La vostra inesborrable inspiració televisiva continua intacta, engrandint-se amb el pas del temps. Les memorables entrevistes a *Vostè pregunta* (1978-1984), les extraordinàries representacions públiques de *Vostè Jutja* (1985-1987), la participació ciutadana i disposició escènica en *La vida en un Xip* (1989-1992), l'amplitud de mires i la profunditat conceptual d'*Un tomb per la vida* (1993-1994), esdevenen bombes televisives originals, arriscades i compromeses amb la qualitat, sacsejades d'intel·ligència i bon gust, les quals varen gaudir d'un reconeixement unànim del

públic. Perquè per al Dr. Puyal l'entreteniment no és la finalitat de la televisió sinó el seu punt de partida. Tant a la ràdio com a la televisió, vós, ens feu adonar que el mitjà no és el missatge, ans al contrari, el missatge és el mitjà. Vós heu aspirat sempre a fer-nos sentir partícips, audiències dignes. És això que us ha empès en tot allò que heu emprès.

En sou conscients? Som davant d'un artesà de la llengua, inventor de llenguatges, enraonador d'històries populars, evocador d'imaginari i móns possibles, mag de les paraules i els silencis, retratista de la mesura i el seny però també de la desmesura arrauxada, irònic sempre amb ell i amb allò que l'envolta. Les seves allocucions són enfàtiques a l'hora de dibuixar paisatges sensorials vius i atractius per als oïdors o espectadors. Cal ser un savi en el contracte de la comunicació. Puyal sempre aposta pel receptor que és qui dona sentit a qualsevol procés de comunicació reeixit. Gens senzill, com ens ho fa capir Sebastià Serrano Farrera, catedràtic de lingüística de la UB i mestre del mestre a qui avui honorem, destil·lant-ho magistralment en les seves obres recents. Amb el beneplàcit de tots dos mestres, Joaquim M. Puyal és *El regal de la comunicació*, per *L'instint de la seducció*, perquè coneix *Els secrets de la felicitat* i per la seva irrefrenable capacitat encomanadissa, amb una inflexió, el gest, un deix, la mirada, *La festa dels sentits* (2009). Imagineu-vos-ho: *Puyal és Puyal, Puyal és Puyal...*

Perquè *som essencialment allò que comuniquem*. I ho som però amb vós topem amb els ets i uts de la comunicació. No tan sols lingüista, periodista, narrador, creador polifònic o autor pioner sinó també l'home símbol de la comunicació pública en català, excelsa i rica, on la parla esdevé espectacle, la ràdio es fa imatge, vibrant a l'hora que invisible, i la televisió es converteix en talaia sublim d'experiències compartides, inventant-vos preguntes indiscretas com *En sabem res, de l'Àfrica?*, o jocs d'enginy com en el *Joc del Segle* i en *Tres Pics i Repicó*. Les vostres propostes han resultat sempre obres suggeridores i polièdriques, gens improvisades, sempre sentides. Sou un estudiós infatigable del fenomen comunicatiu, *sensu lato*.

Les distincions que ha rebut Joaquim M. Puyal i Ortiga han estat nombroses i de gran prestigi, per esmentar-ne només alguns, entre els premis:

Quatre cops el Premio Ondas (1978, 1979, 1986 i 2004),

Tres vegades el Premi Òmnium Cultural (1983, 1986 i 1991),
El Premi Ciutat de Barcelona (1983),
El Premi Nacional de Cultura (1997),
El Premi Nacional de Radiodifusió (2004),
El Premi Ramon Fuster del Col·legi de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres (2005)

Petit parèntesi. Precisament, en motiu d'aquest darrer premi l'enorme Jaume Cabré, en un text apologetic brillant, deia d'en Puyal el següent: "Puc deixar constància que treballar amb en Quim Puyal és fer-se farts de treballar, és fer més hores que un rellotge, però és veure constantment valorada la teva feina i és viure en un estat d'una **eufòria feliç** perquè estàs fent coses que t'agraden i que formen part d'un projecte més ampli en el qual creus. I això ho poden corroborar desenes de persones que han viscut aquesta experiència". He manllevat aquest passatge perquè és una descripció immillorable. He percebut aquesta **eufòria feliç** envejant-la en la passió professional de la Mònica Terribas quan compartíem despatx universitari. L'he sentida meva gaudint d'un àpat amb en Quim envoltat d'un teva meva de sobretaula sota els efluis d'un rom guatemalenc prop d'una *Estació d'Enllaç*. Aquesta embriaguesa d'**eufòria feliç** torno a reviure-la ara. Gràcies Puyal, ets un crac, fes bondat! La vostra escola rau en empènyer els deixebles vers les seves pròpies exploracions, sense destorbar-los. La vostra elegància professional els deixa astorats d'admiració, imbuïts però, d'una fertilització productiva.

Joaquim M. Puyal i Ortiga ha estat distingit i nomenat Il·lustríssim membre numerari de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (2009), ja fa alguns mesos, i ha accedit al grau de Doctor en Lingüística per la Universitat de Barcelona (2010), ja fa alguns dies. Avui però, us hi jugueu el Doctorat Honoris Causa per la Universitat Rovira i Virgili, pionera i capdavantera. Ja podeu ben tremolar!

Ja vàreu ésser professor de Lingüística General a la UB des de 1971 fins 1973. Des de l'any 2004 fins el 2008 heu estat membre del Consell Social de la UAB. En l'activitat docent heu col·laborat amb la majoria de les universitats dels Països Catalans. La vostra insubornable vocació pedagògica i universitària però, ha estat sempre present en les vostres reflexions polièdriques en els mitjans de comunicació pública des de fa dècades, obertes a tothom.

Dissortadament, la centralitat de la comunicació no ha estat prou ben entesa en l'acadèmia. Tothom comunica però ho fem de manera personal i intransferible, amb més o menys clarividència, esclar. Els professors maldem per ser comunicadors destres i guanyar-nos el *feedback* dels nostres estudiants. Tanmateix, no n'hi ha prou amb la mera transmissió de missatges o l'ensenyament de continguts. Calen maneres i passió. L'educació i la comunicació són processos ineludiblement agermanats en la teoria i la pràctica, els quals conflueixen justament en llurs maneres apassionades. Deixem de pensar tant en la comunicació educativa i invertim molt més en educar-nos en la comunicació. El vostre rigor intel·lectual i compromís doncs, *hic et nunc* doctoren la comunicació, de tan visible invisible entre molts de nosaltres, com l'aigua per als peixos. La vostra singularitat es nodreix d'una modèstia ambiciosa, dins d'un cercle virtuos d'arrossegament de qui creu en allò que fa fent només allò que creu amb la "C" majúscula de Comunicació. El vostre optimisme distingit traspua generositat infinita vers tots aquells que us envolten. Tot d'una l'afany expansiu del meu discurs es contrau per un silenci intencionat. Fruïm d'un moment únic, preparem-nos per assaborir-lo: la seducció de les paraules és a punt d'irrompre, qui us parla s'esvaeix per xalar fins on el *crac* de la comunicació vulgui. La nostra institució universitària pren tot el protagonisme, avui som l'epicentre de la comunicació a Catalunya.

Sortosament, qui avui homenatgem venera la universitat. Gaudim doncs, d'un acte recíproc de justícia, maco de veritat. Aquesta ha estat la meva principal obsessió perquè la comunicació ens fa humans i en vós, amic Puyal, n'és la causa per tots els vostres honors.

Rector Magnífic, en la mesura que m'ha estat possible, he exposat la vida i obra del senyor Joaquim M. Puyal i Ortiga. Crec, doncs, haver dit prou perquè amb la vostra autoritat li sigui atorgat el reconeixement dels seus mèrits. Per tant, rector Magnífic, us demano que us digneu nomenar doctor honoris causa el senyor Joaquim M. Puyal i Ortiga i incorporar-lo a la nostra Universitat.